

De *Ninfe* te midden van ons

Over de fotografie van Charles Haumont

De foto's zijn met opzet zeer groot. Imposant. Het formaat laat de toeschouwer toe om alles in detail te doorgronden, want alles wordt hypergedetailleerd door het effect van de vergroting. De bevalligheid van sommige bewegingen, de houding van een hand. Een haarlok, een blik, een pose. Het stelt ons in staat deze kleinigheden zinvol te duiden.

Als reactie op de obsessie van de kunst om het alledaagse vast te leggen, nodigt Charles Haumont ons in dit project enigszins geestig uit om het vergankelijke nader te onderzoeken. Zijn fotowerk beoogt een soort van stilstand van wat, in essentie, van voorbijgaande aard is. Of eerder een "zij" die voorbijkomt, de vrouw die opduikt in het straatbeeld en zich aan ons vertoont. Want het eigenlijke onderwerp van Haumonts kunst is de vrouw in haar vele "verschijningsvormen," om het met de woorden van Georges Didi-Huberman te zeggen.

Kijkend naar Haumonts foto's kunnen we niet anders dan denken aan de "passante" van Baudelaire; ze komen van ergens en gaan elders heen. Ook al houden de foto's ons een contradictorisch beeld voor, obsederend en ongrijpbaar als in de anonieme figuur van Baudelaire, eigenlijk delen ze met ons een spanning van een totaal andere orde. Een artistieke spanning die momentaan is en toch historiserend. De passante wordt door de dichter Baudelaire immers omschreven als een "vluchtige sculptuur". Ze wordt onsterfelijk zoals een vluchtige beweging, opeens gevat wordt in het statische, in het massieve van een marmerblok, in een plooi van een gebeitelde steen. Niettegenstaande een bepaalde beweging in een foto ondoordacht, instinctief en zelfs banaal is- het gaat hem om een doodgewoon straatbeeld- krijgt ze een inhoud die betekenisvol, doordacht en bestudeerd lijkt. Een beeltenis. De vrouw in een bepaalde foto roept andere beelden op. Andere betekenissen ontvouwen zich rond haar. Onvrijwillig krijgt het alledaagse beeld zo zijn diepgang.

De foto's kunnen artistiek gelezen worden als betref het een antieke sarcofaag, een Florentijns renaissance schilderij of een barok beeldhouwwerk. Rond de passante op de foto wervelen alle mogelijke interpretaties die de kunstgeschiedenis kan genereren. Alle passanten die Haumont voor ons vastlegt worden als een *Ninfa* zoals deze betekenis krijgt bij Aby Warburg. Deze figuur, die elke individuele afbeelding overstijgt en aan geen enkel iconografische voorstelling beantwoordt, dook te pas en te onpas op in de renaissance kunst die de kunsthistoricus onderzocht: ze danst in een religieus fresco van Ghirlandaio en maakt haar opwachting in de Lente van Botticelli. De *Ninfa* is voor Warburg een figuur die de beweging, het vluchtige evocert. Maar de *Ninfa* suggereert die

beweging vreemd genoeg via schijnbaar onbelangrijke details en eenvoudige accessoires. Een wapperende haardos of een wervelende plooi in een kledingstuk. Juist dat ornament, dat geconcipieerd is als een onbeduidend detail, gaat de beweeglijkheid van het hele lichaam suggereren. De vibrerende contouren van deze figuren wijzen Warburg er op dat het detail, het ornament, de verschijning een belangrijke betekenis kan genereren. In zijn werk maakt Haumont, zoals Warburg, gebruik van eenzelfde procedé waarbij betekenis niet wordt ontleend aan de klassieke artistieke beeldtaal maar aan de kracht van het detail in de periferie.

Zoals Warburg hecht de fotograaf een groot belang aan het ornament precies door in te zoomen op de kracht ervan. De foto's zijn getuigenissen van een handeling die eens moest plaats vinden maar nu tot het verleden behoort: de handeling van zich opmaken, zich kleden, zich versieren, zich tooien of zich wapenen.

Door op deze handeling te focussen bevragen de foto's de status van de verschijning. Volgens de inzichten van de filosoof Georg Simmel stellen de foto's vragen naar de betekenislimieten van de menselijke figuur. De manier waarop mensen zich aankleden en optooien verandert de zuiver "geometrische" verschijning van het menselijk lichaam. Iedere "aankleding" kleurt de verschijning. In die zin is de "mode" in al zijn verschijningsvormen het medium bij uitstek dat een menselijke figuur in de openbare ruimte omzwachtelt met identiteiten, een zekere uitstraling geeft en een uiteindelijke betekenis toekent. In de visie van Simmel wordt de modieuze verschijningsvorm dan een omhulsel- of een soort harnas- waarin de mens er voor zichzelf is maar zich tevens aan zijn medemens presenteert.

De vrouwen op de foto's hebben zich niet bewust voorbereid om in beeld te verschijnen. Maar als belichaming van het ondoordachte en het geconstrueerde eigent elk van deze nimfen zich betekenis toe en verwerft zo een unieke plaats in de massa waartussen ze zich bewegen. Ze wandelen zonder de lens te zien of ze doen alsof ze die niet zien. Zoals John Berger het ooit verwoordde: « One might simplify this by saying: men act and women appear. Men look at women. Women watch themselves being looked at. This determines not only most relations between men and women but also the relation of women to themselves. (...) she turns herself into (...) an object of vision: a sight. »

Elke verschijning krijgt dus noodgedwongen iets geconstrueerd hoewel ze steeds spontaan blijft. De verschijning van de passante krijgt zijn dubbelzinnigheid doordat het feit bekeken te worden een essentieel onderdeel is van elke publieke verschijning van een vrouw. Ook in de kunst speelt dit

een bepalende rol in het vrouwbeeld. Dit gebeurt tegen wil en dank. De foto's van Haumont zijn zo getuigen van de bespiegelingen van Berger in de mate dat ze meer dan ooit de betekenis van een foto ter discussie stellen en het actuele beeld van de nimf nuanceren. In dit project brengt Haumont de ware kracht van het accessoire aan het licht. Deze beelden van het verleden, die zo vele wapens en troeven aan het licht brengen, bewijzen dat de ruimte waarin wordt geobserveerd altijd zowel een strijdperk als een speeltuin is.

Natacha Pfeiffer

Onderzoekster in de Filosofie

Dokter in de Kunstfilosofie

Universiteit Saint-Louis Brussel